

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Миколаївський навчально-науковий інститут права

Кафедра загальнотеоретичної, конституційної, цивілістичної юриспруденції

Міжнародні та європейські стандарти у сфері цивільного та кримінального судочинства

Матеріали
I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
28 березня 2024 року
м. Миколаїв

Миколаїв
МННІП НУ «ОЮА»
2024

Схвалено та рекомендовано до видання кафедрою загальнотеоретичної, конституційної, цивілістичної юриспруденції Миколаївського навчально-наукового інституту права Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол засідання кафедри від 06 березня 2024 року № 7/24)

Надруковано за наказом ректора НУ «Одеська юридична академія» Олександра Тодошчака (наказ від 04.01.2024 р. № 1033)

Міжнародні та європейські стандарти у сфері цивільного та кримінального судочинства: мат-ли I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Миколаїв, 28 березня 2024 р.) / за ред. О. Ю. Волкович; Микол. навч.-наук. ін-т права НУ «ОЮА», каф. загальнотеоретичної, конституційної, цивілістичної юриспруденції. Миколаїв: МННП НУ «ОЮА», 2024. 153 с.

До збірника ввійшли тези доповідей, які оприлюднені під час I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої проблемам міжнародних та європейських стандартів у сфері цивільного та кримінального судочинства в умовах поєднання особливостей загально-теоретичного та практичного правового напрямів зазначеної тематики, зокрема: виствітлено окремі принципи цивільного судочинства; досліджено юрисдикцію спорів із приводу отримання, продовження, припинення дії ліцензії; проаналізовано проблемні аспекти реалізації принципу змагальності господарського процесу; розглянуто питання доступності мови кримінального закону як складової правової визначеності в контексті аналізу національної та європейської практики; вивчено окремі аспекти діджиталізації кримінального судочинства в контексті досвіду Європейського Союзу; проаналізовано питання електронного адміністрування податкових процесів та ін.

Отже, запропонована тематика доповідей і видання може бути корисним поштовхом для досліджень учених, аспірантів, магістрантів і студентів, співробітників судових та правоохоронних органів, органів публічної адміністрації, а також усіх, хто вивчає актуальну проблематику українського права, порівняно з нормами європейського права та процесу, практики його застосування, в умовах воєнного стану в Україні.

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.
За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних,
цитат, власних імен тощо відповідають автори публікацій та їхні наукові керівники*

ДЕРЕВ'ЯНКО Б. В.,

доктор юридичних наук, професор

*Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України,
головний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права*

**ЗАХИСТ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
МІЖНАРОДНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ СУДОЧИНСТВА**

Раніше нами неодноразово наголошувалося, що ні розвиток економіки жодної держави світу, ні тим більше забезпечення соціального спрямування економіки жодної держави світу не можливі без постійного припливу внутрішніх, а ще більше – іноземних інвестицій. У всі часи інвестиції формували виробничий потенціал на новій науково-технічній базі й зумовлювали конкурентні позиції на світових ринках. При цьому далеко не останню роль для багатьох держав, особливо тих, що вириваються з економічного та соціального неблагополуччя, відіграє залучення іноземного капіталу у вигляді прямих капіталовкладень, портфельних інвестицій та інших активів [1, с. 83]. Не в останню чергу це стосується держав, економіка яких знаходиться у вкрай важких умовах ведення оборонної війни проти підступного ворога із чисельнішою армією. Роль інвестицій є незамінною у забезпеченні соціального спрямування економіки України, адже добігає кінця другий рік з того часу, коли фінансове забезпечення сфер економіки, які фінансуються з державного бюджету, а також соціальної сфери, прямо залежить від фінансової допомоги інших держав. Проте не усі інвестиції, що надходять до України, є безкоштовними і не передбачають у майбутньому крім соціального, отримання й економічного ефекту. Іноземні суб'єкти господарювання, які у сучасних складних умовах вкладають гроші у розвиток різних галузей української економіки, розраховують на отримання прибутку. Діяльність у сфері економіки об'єктивно носить ризиковий характер. Ризиками можна вважати і порушення умов законодавства чи договорів

контрагентами іноземних інвесторів – українських суб'єктів господарювання - реципієнтів. У таких випадках кінцевим арбітром, який має віднайти істину і вирішити спір, постає суд. Найчастіше таким судом є господарський суд або Міжнародний комерційний арбітражний суд при торгово-промисловій палаті України. Компетенція та юрисдикція останнього визначаються нормами Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24 лютого 1994 року [2].

Сьогодні міжнародні та європейські стандарти судочинства формуються у бік утворення і забезпечення функціонування окремого інвестиційного суду. Так, уже понад 30 років функціонує Арабський інвестиційний суд, на основі досвіду якого у межах ЄС, США і Канади близько десяти років обговорюється можливість утворення аналогічного з поширенням територіальної юрисдикції на ці країни [3]. І можна сказати, що у цілому європейські та американські процесуалісти досягли принципової згоди стосовно необхідності утворення такого суду або судової системи – Investment Court System. Суперечності наявні лише в організаційній частині – кількість арбітрів, пропорційність представлення країн та регіонів тощо.

В Україні існують різні думки стосовно потреби в утворенні і функціонуванні окремого Вищого інвестиційного суду. І наявність такого суду, і його відсутність мають свої позитивні і негативні боки. Найважливішим питанням, яке має бути поставлено та на яке має бути надано відповідь перед утворенням такого суду, є питання його матеріального (приміщення в одному із центральних районів столиці України, облаштування робочих місць, забезпечення безпеки функціонування тощо) і фінансового забезпечення. Ефект від діяльності такого нового судового органу у вигляді об'єктивного захисту інтересів інвесторів та інших учасників інвестиційної діяльності, що принесе збільшення інвестиційних надходжень в Україну і, відповідно, укріплення основ забезпечення соціального спрямування економіки України, має значно перевищувати витрати на забезпечення його діяльності.

До юрисдикції Вищого інвестиційного суду України нами пропонується за аналогією із утвореними з урахуванням міжнародних та європейських стандартів

судочинства Вищим антикорупційним судом та Вищим судом з питань інтелектуальної власності логічно віднести здійснення правосуддя як суду першої та апеляційної інстанцій у справах щодо захисту прав і законних інтересів зарубіжних інвесторів, а також здійснення у випадках та порядку, визначених законодавством про захист іноземних інвестицій, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у відповідних провадженнях. Утворення нового суду у складі двох інстанцій пов'язане із необхідністю повного дотримання інтересів учасників судового розгляду, зокрема і дотримання права на апеляційне оскарження. Підсудність (територіальна юрисдикція) має поширюватися на територію усієї України [4, с. 325]. Вважаємо, що у сучасних умовах можна провести усебічне моделювання перспектив утворення нового – Вищого інвестиційного суду України на предмет ефективності захисту іноземних інвестицій як основи забезпечення соціального спрямування економіки України.

Список використаних джерел:

1. Дерев'янко Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посібник; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2012. 204 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/222>.
2. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 року № 4002-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 25. Ст. 198.
3. Gaffney, John (2016). The EU proposal for an Investment Court System: what lessons can be learned from the Arab Investment Court?, *Columbia FDI Perspectives*, No. 181, Columbia University, Columbia Center on Sustainable Investment (CCSI), New York, NY.
4. Дерев'янко Б. Щодо формування та діяльності спеціалізованого інвестиційного суду України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 323–327. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/260>.